

احکام مداحی و سوگواری

(آسیب دها)

مجتبی خواجهوند عابدی

نشر معروف

قم خیابان مصلاي قدس پلاک ۶۸۲

صندوق پستی ۱۵۸ ۳۷۱۶۵

تلفن ۴۱ - ۳۲۹۳۹۱۴۰

فقه و زندگی (۴۶)	نام کتاب
احکام مداحی و سوگواری	
مجتبی خواجوند عابدینی	تدوین
نشر معروف - قم	ناشر
نگارش - قم	چاپ
اول - ۱۳۹۴	نوبت چاپ
۳۰۰۰	تیراژ
۹۷۸۶۰۰۶۶۱۲۴۸۵	شابک
۳۸۰۰۰ ریال	قیمت

سرمnasه عابدینی، مجتبی
 عنوان رنام پدید آور: مداحی و سوگواری / مجتبی عابدینی.
 مشخصات نشر: نشر معروف، ۱۳۹۴.
 مشخصات کتاب: ۱۸۰ ص، ۹۵/۱۹۰ س.م.
 شابک: ۵-۴۸-۶۶۱۲-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: فهرست شده
 یادداشت: عنوان دیگر: فقه و زندگی (۴۶) احکام مداحی و سوگواری.
 یادداشت: کتابنامه.
 عنوان دیگر: فقه و زندگی (۴۶) احکام مداحی و سوگواری.
 موضوع: مدیحه و مدیحه سرایی -- جنبه مذهبی -- اسلام
 موضوع: سوگواری های اسلامی
 موضوع: تعزیه
 موضوع: فتواهای شیعه -- قرن ۱۴
 رده بندی کنگره: ۴۱۳۹۴/م۲۴/۸/۲۶۱ BP
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۷۵۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۴۳۷۸۰

به سفارش:
 استاد امر به معروف و نهی از منکر
 پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

فهرست مطالب

۱۱.....	سخن پژوهشگر
۱۷.....	مقدمه

بخش اول:

کلیات، نیازها و ضرورت ها

۲۳.....	کلیات، نیازها و ضرورت ها
---------	--------------------------

۲۶.....	راز ثواب ها
---------	-------------

۳۱.....	فصل اول: ویژگی های یک مداح
---------	----------------------------

۳۱.....	۱. توجه به ظواهر اخلاقی
---------	-------------------------

۳۳.....	۲. اخلاص
---------	----------

۳۵.....	فصل دوم: نیازها و وظایف مداحان
---------	--------------------------------

۳۵.....	۱. نیازهای یک مداح
---------	--------------------

۳۵.....	الف) نیاز به مطالعه
---------	---------------------

- ب) آشنایی با قرآن و حدیث ۳۷
- ج) آگاهی و بصیرت ۳۹
۲. وظیفه مداحان ۴۰
- الف) توسل ۴۰
- ب) معرفت افزایی ۴۱
- ج) متناسب با نیاز روز ۴۲

بخش دوم:

آسیب‌های مداحی

- فصل اول: آسیب‌های محتوایی ۴۷
- مقدمه ۴۷
- استفاده از مقاتل غیر مجاز ۴۸
- زبان حال ۵۶
- غُلُو ۶۰
- حکم فقهی: ۶۴
- توهین به مقدسات دیگر مذاهب ۶۴
- حضور ائمه علیهم‌السلام در مجالس عزّا ۶۸
- سخیف بودن اشعار ۶۹
- به کار بردن الفاظ نامناسب ۶۹
- استعمال جمله «رقّاصة عباسم» ۷۳
- آزادی و آزادگی ۷۴
- تلفظ موهن نام ائمه علیهم‌السلام ۷۶
- توجه به حواشی ۷۷
- بیان خواب و داستان‌های ساختگی ۷۹

فصل دوم: آسیب های اجتماعی ۸۳

۱. تعیین اجرت ۸۳

۲. عزاداری های طولانی ۸۶

۲. تفکیک جلسات جشن و روضه خوانی ۸۸

۳. اصرار بر گریه بلند ۸۹

۱. خواندن مطربی ۹۰

فصل سوم: آسیب های شکلی ۹۱

۱. تقلید از آهنگ های مبتذل ۹۱

فصل چهارم: آسیب های اخلاقی ۹۵

۱. غرور و تکبر ۹۵

۲. ریا ۹۷

۳. تعریف از خود یا میزبان ۹۸

فصل پنجم: آسیب های مداحی و عزاداری زنان ۹۹

۱. اختلاط ۱۰۰

۲. مرثیه خوانی زنان ۱۰۱

فصل پایانی ۱۰۱

وظیفه مداحان در مراسم سوگواری ۱۰۱

پذیرایی از مهمانان ۱۰۴

لطمه زدن عزاداران ۱۰۵

حکم فقهی: ۱۰۷

روش صحیح مداحی ۱۰۷

بخش سوم:

آسیب های عزاداری

- پیشینه عزاداری ۱۱۱
- آسیب های عزاداری ۱۱۳
- فصل اول: آسیب های اجتماعی ۱۱۵
۱. فاصله گرفتن از مسجد و منبر ۱۱۵
 ۲. عدم رعایت حقوق وقف و بیت المال ۱۱۷
 ۳. تم فقیری ۱۱۷
 ۳. تم ننگ شدن و بربودن و وعظ ۱۱۸
 ۴. تداخل عزاداری با وقت نماز ۱۲۱
 ۵. پیراهن کندن برای سینه زنی ۱۲۳
 ۶. قلاده به گردن انداختن ۱۲۵
 ۷. هروله کردن هنگام سینه زنی ۱۲۵
 ۸. گلی مالی در عزاداری ۱۲۶
 ۹. تحت الشعاع قرار گرفتن عزاداری ۱۲۶
 ۱۰. اذیت و آزار دیگران ۱۲۸
 ۱۱. کثیف کردن کوچه و خیابان ۱۲۹
 ۱۲. ایجاد ترافیک در خیابانها ۱۳۰
 ۱۳. نجس کردن خیابانها ۱۳۱
 ۱۴. تداخل ایام عزاداری با اعیاد ۱۳۱
- فصل دوم: آسیب های عقیدتی ۱۳۵
۱. خرافات ۱۳۵
 - الف) استفاده از عَلم ۱۳۷

۱۳۹.....	ب) قفل زدن به بدن
۱۴۰.....	ج) به خاک غلتیدن و سینه خیز رفتن
۱۴۲.....	د) استفاده از نمادها
۱۴۲.....	و) راه رفتن روی آتش یا دغال
۱۴۳.....	ز) تقدس و توسل به درخت
۱۴۴.....	۱. خمیدن تخمه و آجیل در ایام عزاداری
۱۴۷.....	نصل سوم: آسیب های جسمانی
۱۴۷.....	۱. قمه زنی
۱۵۰.....	تبرک جستن به زمین های قمه زنی
۱۵۱.....	قمه زنی مخفیانه
۱۵۱.....	نذر قمه زدن
۱۵۳.....	مرگ به خاطر قمه زنی
۱۵۳.....	نقد ادله قمه زنی
۱۵۶.....	۲. آسیب رساندن به بدن
۱۵۹.....	فصل چهارم: تعزیه خوانی
۱۵۹.....	معنا و تاریخچه تعزیه
۱۶۱.....	آفات تعزیه
۱۶۲.....	۱. تعریف نشدن زمان
۱۶۲.....	۲. استفاده از آلات موسیقی
۱۶۴.....	۳. استفاده از الفاظ قبیح و رکیک
۱۶۵.....	۴. تشبه به زن
۱۶۶.....	۵. اذیت و آزار همسایه ها
۱۶۷.....	بهترین شیوه برگزاری تعزیه

منابع.....	۱۷۱
مقالات.....	۱۷۷
آدرس دفاتر مراجع تقلید.....	۱۷۹
مقام معظم رهبری.....	۱۷۹
آیت الله سیستانی.....	۱۷۹
آیت الله شبیری زنجانی.....	۱۷۹
آیت الله مکارم شیرازی.....	۱۸۰
آیت الله وحید خراسانی.....	۱۸۰
آیت الله نوری همدانی.....	۱۸۰
آیت الله مکارم شیرازی.....	۱۸۰

سخن پژوهشکده

فقه و زندگی و سبک زندگی اسلامی

اسلامی شدن زندگی اجتماعی در مرحله شناخت سه گام دارد:

شناخت معروف و منکر در فعالیت های فردی و روابط انسان و خداوند عزوجل.

شناخت معروف و منکر در حوزه روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی.

شناخت معروف و منکر در روابط دولت و ملت.

در گام اول فعالیت های فقهی، اخلاقی پژوهش های اخلاق مدار فراوانی توسط عالمان و محققان پدید آمده و اصلاح و تقویت روابط عبادی، عقیدتی و معرفتی انسان با خداوند متعال را مورد توجه قرار داده است.

گام دوم یعنی شناخت معروف و منکر در روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی، کاری است که با وجود برخی از آثار علمی و پژوهش‌های ارزشمند با نگاه تخصصی به هر صنف مورد توجه قرار نگرفته است. سلسله کتاب‌های «فقه و زندگی» به پژوهش و نگارش در حوزه اصناف خاص توجه دارد و باید‌ها و نبایدهای فقهی و اخلاقی و آداب اسلامی هر صنف به صنفی و دست‌اندرکاران مشاغل مختلف تولیدی، توزیعی و خدماتی را محور پژوهش و نگارش و اطلاع‌رسانی خویش می‌داند.

گام سوم در شناخت معروف و منکر به روابط مردم و حکومت‌ها اختصاص دارد، اسلامی شدن روابط دولت و ملت بالاترین گام به سوی رضای خداوند متعال محسوب می‌شود و در سایه پیروی از رهبری الهی و تسلیم دولت و ملت در برابر قوانین قرآن و عترت امکان‌پذیر است.

در حدود سال‌های ۱۳۷۲ ش با آغاز فعالیت‌های ستاد امر به معروف و نهی از منکر طرح پژوهشی «فقه و زندگی» توسط جناب حجة الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمد حسین فلاح زاده، در پژوهشکده باقرالعلوم (ع) قم، پی‌ریزی شد. هدف طرح، تألیف و تدوین مجموعه کتاب‌هایی در زمینه آداب و احکام اسلامی برای اصناف و مشاغل

گوناگون اقتصادی و بازاریان کشور بود. با هماهنگی این دو نهاد فرهنگی تألیف حدود بیست جلد از این مجموعه در سال‌های آغاز کمک خوبی به بازاریان متدین در زمینه شناخت احکام شرعی و حلال و حرام مشاغل بشمار می‌رفت. اما مثل بسیاری دیگر از طرح‌ها این کار هم به دلایل مختلف ناتمام ماند و در زمینه احکام فقهی بسیاری اصناف اثری فراهم نیامد.

ضرورت اسلامی شدن بازار، علاقه بسیاری از کسبه محترم در بخش‌های تولید و توزیع و خدمات و پیگیری دبیر محترم ستاد امر به معروف و نهی از منکر حجة الاسلام والمسلمین زرگر دام عزه العالی سبب احیای مجدد این طرح پژوهشی کاربردی در سال ۱۳۹۳ شد و تألیف و تدوین کتبی دیگر در زمینه فقه اسلامی در دستور کار پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر قرار گرفت.

در سال‌های آغازین، این پژوهش‌ها با هدایت و حمایت ستاد و نظارت علمی و فقهی برادران گرامی حجج اسلام محمد حسین فلاح زاده و محمود مهدی پور شکل گرفت و بیست و چند دفتر از آن فراهم آمد. اینک بار دیگر پس از حدود چهارده سال، این کار ناتمام و بر زمین مانده به توفیق الهی و نظارت جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای حاج

سید محمد تقی علوی و همکاری گروهی از فضلاء حوزه علمیه قم در پژوهشکده امر به معروف پیگیری می شود. همیشه اصناف محترم و صاحبان مشاغل در انجام وظیفه خود نیاز به احکام و قوانین الهی دارند و لازم است معروف و منکرات صنفی را بشناسند. تحولات صنفی و دگرگونی ها در حوزه کسب و کار سبب می شود که احکام بر اساس نیازهای روز مورد بازنگری فقهی و علمی قرار گیرد و همه را به اجتهاد جدید ضرورت یابد. از این رو بار دیگر با استفاده از فتوی مراجع بزرگوار تقلید و قوانین مصوب شورای نگهبان موضوعات کار نشده در برنامه پژوهشی قرار گرفت و بیست اثر جدید تحقیق و تولید شد. عناوین پژوهش های سال ۱۳۹۳ بدین شرح است:

- احکام صنف طلا و جواهر
- احکام تلفن همراه
- احکام بازی های رایانه ای
- احکام صنف اتوبوس رانی
- احکام صنف فرش و تابلو فرش
- احکام صنف کیف و کفش (سراجان)
- احکام صنف ماهی فروشان
- احکام صنف ناشران

احکام صنف پوشاک
 احکام صنف نانویان
 احکام صنف رایانه و اینترنت
 احکام صنف پرندگان و پرندۀ فروشان
 احکام صنف اغذیه فروشان
 احکام صنف پارک‌ها
 احکام عمومی کسب و کار
 احکام صنف قهوه‌خانه‌ها
 احکام صنف الکتریکی
 احکام صنف عطاری و دارو گیاهی
 احکام صنف لوازم صنعتی و تسویری
 احکام بیمه‌ها

این دفتر از فقه و زندگی که با تلاش برادر گرامی
 حجة الاسلام والمسلمین مجتبی خواجه‌پور بایدینی پدید
 آمده به احکام مداحی و سوگواری اختصاص یافته است و
 امیدواریم محققان و دست‌اندرکاران محترم با ارائه تجارب
 و مسائل شرعی خویش ما را در تکمیل این اثریاری کنند
 با درخواست توفیق از خداوند دانا و توانا و یاری محققان
 حوزوی و همراهی اصناف کشور، بسیج اصناف و مسئولان
 ستادهای امر به معروف، می‌توان به سوی اسلامی شدن

بازار، آرامش روانی جامعه، کاهش جرم و تخلفات اقتصادی و کسب رضای حضرت حق گام‌هایی بلندتر برداشت. امیدواریم با شناخت احکام الهی در تمام بخش‌ها و اجرای آن در زندگی فردی و اجتماعی و در سایه فقه ناب اسلامی و با هدایت حضرت بقیة الله عجل الله تعالی فرجه الشریف، توحید و عدالت در سراسر عالم حاکم گردد. ان شاء الله

قم، پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

خیابان سمیه کوچه ۱۲ پلاک ۳۵۵

Al-adl.ir

info@al-adl.ir

www.ketab.ir

مقدمه

در این تاریخ شاعران از یک جایگاه ویژه ای نزد خلفاء و بزرگان و مردم داشتند و این به خاطر، تأثیرگذاری مثبت آن در میدان های علمی و پیش آفرینی آن در فرهنگ سازی و برانگیختن عواطف و احساسات در میادین عمل بوده است. اهتمام مردم به شعر، و تبیین آن در شاعران معروف، سبب شده تا شعر از جایگاه خاصی برخوردار شده بگونه ای که شاعران در مواردی برای چند بیت شعر، عطیای زیادی اخذ می کردند. قبل از ظهور اسلام بسیاری از شاعران، در مباحث غیر اخلاقی، برای تحریک غرایز نفسانی و تیره ... اشعاری می سرودند. اما پس از ظهور اسلام و تجلی قرآن، فضایل اخلاقی جای رذایل اخلاقی را گرفت و مردم بسیاری از لوث شرک و بت پرستی پاک شدند. شاعران راه گمشده خویش را دوباره باز یافته و اشعار در بیان فضایل اهل بیت (علیهم السلام) مسائل توحیدی، ولایت و امامت تجلی

کرده و شاعران بزرگی همچون دعبل خزاعی، فرزдық، سید حمیری، کمیت بن زید در این زمینه به خوبی درخشیدند و مورد حمایت ائمه علیهم السلام قرار گرفتند.

فرزдық که به علت سرودن اشعاری در وصف امام سجاد علیه السلام در نزد هشام بن عبدالملک مورد غضب هشام واقع گرفت در نتیجه حقوق وی از بیت المال قطع و مورد حمایت مالی امام سجاد علیه السلام قرار گرفت.^۱

دعبل در زمان حضرت امام رضا علیه السلام بود و قصیده‌ای در فضائل و مناقب اهل بیت علیهم السلام و غضب حقوق آنان سرود؛ و حضرت حضرت امام رضا علیه السلام رفت و گفت: چنین با خود قرار گذاشتیم که قبل از شما برای کسی نخوانیم. و چون آن قصیده‌ها را خواند حضرت علیه السلام جامه ای از پوست خَز (جانور دریایی) که در آن ششصد دینار بود به او دادند به علاوه یک جُبّه (تن پوش) نیز از لباس های خود را به او دادند.^۲

سؤال اساسی اینکه در زمانی که شیعیان اهل بیت علیهم السلام با فقر زندگی می کردند اهداء این مبلغ زیاد توسط امام رضا علیه السلام چه مفهومی می تواند داشته باشد آیا حاکی از اهمیت شعرو شعراء در فضائل و مناقب اهل بیت علیهم السلام و

۱. بحار الانوار - ط بیروت -، علامه مجلسی، ج ۴۶، ص ۱۲۷.

۲. رجال کشی، (اختیار معرفة الرجال)، محمد بن عمر کشی، ص ۵۰۴، رقم ۹۷۰.

ائمہ علیہم السلام این همه محدثین، این همه شاگردان آگاه و فقهای بزرگ در خدمت امام صادق علیه السلام امام باقر علیه السلام و ائمه‌ی دیگر بودند، معارف را نقل کردند، احکام را نقل کردند، شرایع را نقل کردند، اخلاقیات را نقل کردند، شنیدند و نقل و ثبت کردند؛ اما در کنار همه‌ی اینها، باز وقتی انسان درست نگاه می‌کند، می‌بیند نگاه به دعبل خزاعی است، نگاه به سید حمیری است، نگاه به کمیت بن زید اسدی است. در حالی که امثال زراره و محمد بن مسلم و بزرگانی از این قس در دستگاه ائمه علیهم السلام هستند، اما امام رضا علیه السلام دعبل را مینویسد؛ امام صادق علیه السلام سید حمیری را مورد توجه و محبت قرار میدهد؛ این به خاطر این است که آن جنبه‌ی ارتباط عاطفی و محبت‌آمیز، در شعر شاعران، مدح و ذکر ذاکران، به نحو اتم و اوفی وجود دارد، اما در دیگر جاه‌ها وجود ندارد؛ یا اگر هست، ضعیف است؛ یا اینجوری بگوئیم، تأثیرگذاری آن ضعیف است. شعر، مدح، ذکر اینهاش را در تاریخ تشیع دارد.^۱

نکته: در طول قرون متمادی، ذاکران اهل بیت علیهم السلام با خلوص نیت در عزای اهل بیت علیهم السلام به مداحی و روضه خوانی پرداخته و در اشاعه فرهنگ حسینی بسیار تأثیرگذار

۱. سخنان مقام معظم رهبری در جمع مداحان، ۱۳/۳/۱۳۸۹.

بوده اند اما متأسفانه با گذر زمان و دسیسه های دشمنان دین، انحرافاتى در کار برخی مداحان بوجود آمده که سبب شده تا عده قلیلى از آنان به خاطر دور شدن از احکام اسلامى و سخنان ائمه معصومین (علیهم السلام) از مسیر حقیقى مدح اهل بیت (علیهم السلام) خارج شده و در مواردی با اشعار و آهنگ های نامناسب، روضه های دروغین و غیره ... عامل انزجار و وهن دین شدند. لذا کتاب حاضر در بیان آسیب هایی است که توسط این دسته از مداحان بوجود آمده است.

بنابراین ضرورت امر اقتضاء کرده تا کتابی جامع مشتمل بر آسیب های مداحی و عرادی با تکیه بر احکام فقهی و سخنان مقام معظم رهبری (علیه السلام) شود تا ذاکران اهل بیت (علیهم السلام) پس از آشنایی به وظایف شرعی و اخلاقی خویش بتوانند فضائل اهل بیت (علیهم السلام) را بدور از خرافات در دنیای امروز به جهانیان معرفی کنند.

امام رضا (علیه السلام) فرمود: خداوند رحمت کند بنامانی که ما را زنده کند راوی از امام (علیه السلام) سؤال کرد؛ چگونه این اسم را زنده کند حضرت (علیه السلام) فرمود: علوم ما را فرا بگیرد و آن ربه مردم بیاموزد چون مردم اگر زیبایی های کلام ما را بدانند از ما پیروی می کنند.

این کتاب از سه بخش تشکیل شده است:
بخش اول به ویژگی های یک مداح و نیازها و وظایف
مداحان اشاره شده است.

بخش دوم به آسیب های مداحی در پنج فصل
آسیب های محتوایی، اجتماعی، شکلی، اخلاقی و
آسیب های مداحی زنان و فصل پایانی پرداخته است.
بخش سوم به آسیب های عزاداری در چهار فصل
آسیب های اجتماعی، عقیدتی، جسمانی و تعزیه خوانی
جمع آوری شده است.

بر خود لازم می دانم تا از همه عزیزانی که بنده را در
نگارش کتاب حاضر کمک کرده اند تقدیر و تشکر کرده و
از خدای منان توفیقات روز جزون را درخواست کنم.

در پایان، این نوشته را به حضرت امام سجاد علیه السلام
و حضرت زینب کبری علیها السلام پیشگامان عزاداری و ابا عبدالله
الحسین علیه السلام و مداحان حقیقی در طول تاریخ شیعه تقدیم
می کنم.

مجتبی خواجوند عابدینی

۱۱/ آبان/ ۱۳۹۴